

ЎЗБЕКИСТОНДА ЭЛЕКТРОН ДАВЛАТ ХИЗМАТИ ТУРЛАРИНИНГ ШАКЛЛАНИШИ

Рафикова Гулноза Валижоновна

НамДУ 3-боскич таянч докторанти

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7183962>

Ўзбекистонда “Электрон ҳукумат” тизими асосан 2017 йилдан бошлаб ривожлана бошлади. Бу даврга келиб электрон давлат хизматларининг учта тури шакллантириолди: 1)Ахборот турдаги хизматлар; 2)Интерактив хизматлар; 3)Транзакцион хизматлардир.

Ахборот туридаги хизматлар - бу хизмат бўйича маълумотлардан иборат бўлиб унда “қайси ерда?”, “ким томонидан” ва “қайси манзилда” каби саволларга жавоб бўладиган маълумотлар бериладиган хизматлар ҳисобланади. **Интерактив хизматлар** аризалар юбориш ва уларнинг натижаларини олиш учун керакли давлат хизмати кўрсатадиган ташкилотлардан олинadиган хизматлар учун фуқаро ариза беради ва унга жавоблар оладиган хизматлар киради. **Транзакцион хизматларга** ариза бериш ва охириги натижагача онлайн тарзда ахборот тизимлари иштирокида олинadиган хизматлар киради.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 31 январдаги 70-сонли қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Давлат хизматлари агентлиги тўғрисида низом”ида мазкур агентликка жисмоний ва юридик шахсларга давлат хизматлари кўрсатиш соҳасида ягона давлат сиёсатини амалга ошириш ва қуйидаги давлат хизматларини амалга ошириш функциялари белгиланди:

-давлат хизматлари кўрсатиш масалалари бўйича давлат бошқаруви органлари ва бошқа ташкилотлар, шу жумладан, ФХДЁ органлари фаолиятини мувофиқлаштиради ва уларга методик раҳбарлик қилади;

-давлат хизматлари кўрсатиш соҳасидаги фаолиятни, шунингдек ФХДЁ соҳасини такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари бўйича таклифлар ишлаб чиқади, уларнинг амалга оширилишини таъминлайди;

-давлат хизматлари кўрсатиш соҳасидаги фаолиятни такомиллаштириш бўйича Ўзбекистон Республикаси Президенти, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ва Вазирликнинг топшириқлари бўйича ва ўз ташаббусига кўра қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқади;

-давлат хизмати кўрсатиш ҳолати тўғрисида жамоатчиликни хабардор қилади;

-давлат хизматлари марказлари, филиаллар ва ФХДЁ органлари фаолиятига умумий раҳбарлик қилади;

-давлат хизматларини кўрсатиш соҳасида халқаро алоқаларни кенгайтириш ва унинг самарадорлигини оширишга кўмаклашади, давлат хизматлари кўрсатиш масалалари бўйича хорижий ва халқаро ташкилотлар билан алоқаларни ва ҳамкорликни йўлга қўяди;

-юримдик шахсларни, шунингдек, жисмоний шахсларни тадбиркорлик субъекти сифатида давлат рўйхатида олишни ташкил этади;

-молия-хўжалик фаолиятини амалга оширмаётган ташкилотларни тугатишда қонунчиликка риоя қилинишини таъминлайди, ташкилотларни тугатишда ваколатли органлар ва ташкилотларнинг фаолияти устидан назорат олиб боради;

-қоғоз сансалорлиги ва бюрократизмдан воз кечиш йўли билан тўлиқ электрон шаклда давлат хизматлари кўрсатишни таъминлаш учун зарур чораларни кўради;

-давлат хизматлари кўрсатиш жараёнини соддалаштириш ва оптималлаштиришни, давлат органлари ва бошқа ташкилотлар фаолиятининг самарадорлигини оширишни таъминлайдиган давлат бошқаруви инновацион шакллари жорий этишни ташкил этади;

-давлат хизматлари кўрсатиш соҳасида илғор ахборот-алоқа технологияларини, шу жумладан, Интернет тармоғи ва электрон рақамли имзолар кенг қўлланилиши орқали фаол жорий этишни ташкил этади¹;

Президент Ш.М.Мирзиёев 2018 йил охирида рақамлаштиришни таъминлашга ва рақамли иқтисодиётга ўтишга тўсқинлик қилаётган қатор ҳал қилинмаган муаммо ва камчиликлар сақланиб қолаётганлигини танийд ыилиб, давлат ахборот тизимларини ривожлантиришнинг ягона принциплари ишлаб чиқилмаганлиги, ушбу соҳадаги тадбирлар эса ўзаро ва бошқа ахборот тизимлари билан узвий боғланмаган ҳолда амалга оширилиши муаммосига шз эътиборини қаратиб, “Электрон ҳукумат” тизими инфратузилмаси лозим даражада ривожланмаганлиги, бу давлат хизматларини кўрсатишда ва идоралараро электрон ҳамкорлик қилишда замонавий ахборот-коммуникация технологияларини кенг қўллашга ўз салбий таъсирини кўрсатаётганлиги эътибор қаратди.

Бу соҳани тубдан ўзгартириш, мавжуд муаммоларга барҳам бериш мақсадида 2018 йил 14 декабрда Ўзбекистон Республикаси Президентининг

¹“Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Давлат хизматлари агентлиги тўғрисида низом”ида https://nrm.uz/contentf?doc=532970_&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana.

“Ўзбекистон Республикаси давлат бошқарувига рақамли иқтисодиёт, электрон ҳукумат ҳамда ахборот тизимларини жорий этиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармони эълон қилинди. Мазкур Фармонидан келиб чиқиб **“Электрон ҳукумат” тизимини ривожлантириш концепцияси** лойиҳасининг ишлаб чиқилди ва қабул қилинди.

Мамлакатда давлат хизматларини амалга оширадиган Ягона дарча марказлари томонидан кўрсатиладиган давлат хизматлари сони 33 тагача ошди. Бунинг натижаси ўлароқ, мамлакат жаҳоннинг «Doing Business 2018» глобал рейтингдаги «Бизнесни рўйхатдан ўтказиш» кўрсаткичи бўйича мавқеини 24-ўриндан 11-ўринга кўтаришга эришди. 2020 йилда бу кўрсаткич бўйича давлатимиз 8-ўринга кўтарилди¹.

Шунингдек, Давлат хизматлари ягона реестрида (рўйхат рақами 3021, 2018 йил 1 июнь) 716 турдаги давлат хизматлари белгиланган бўлиб, ушбу хизматлар 80 та давлат органи ва ташкилотлари томонидан амалга оширилмоқда. Давлат хизматларининг деярли 400 таси анъанавий усулда ваколатли давлат органи ва ташкилоти томонидан кўрсатилди. Бошқа турлари эса электрон шаклда Давлат хизматлари марказлари ёки Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали амалга оширилмоқда. Ички ишлар органлари томонидан жисмоний ва юридик шахсларга кўрсатиладиган давлат хизматларини ҳам таъкидлаш мақсадга мувофиқ. Хусусан, Давлат хизматлари ягона реестрига (рўйхат рақами 3021, 2018 йил 1 июнь) мувофиқ ички ишлар органлари томонидан 46 турдаги давлат хизматлари кўрсатилмоқда.

Масалан, 2018 йилнинг май ойидан бошлаб Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 2 мартдаги 116-қарори билан тасдиқланган миллий ҳайдовчилик гувоҳномасининг янги намунасини Давлат хизматлари марказлари орқали бериш йўлга қўйилди. Хизмат кўрсатиш 20 дақиқа вақт олишига эришилди. 2018 йил 4 октябрдаги 797-қарор билан тасдиқланган маъмурий регламентларга мувофиқ судланганлик ҳақида маълумотнома бериш ҳамда манзил-маълумот ахборотларини тақдим этиш бўйича давлат хизмати кўрсатиш Давлат хизматлари марказлари ёки Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали 1 иш кунида амалга ошириш амалиёти ўрнатилди².

²Давлат хизматлари ва маъмурий регламент// <https://huquqburch.uz/uz/davlat-hizmatlari-va-mamuriy-reglament/>.

2020 йил 31 январда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Давлат хизматлари кўрсатиш миллий тизимини жадал ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони эълон қилинди.

2020 йилга келиб жисмоний ва юридик шахсларга таълим, ижтимоий таъминот, соғлиқни сақлаш, коммунал хизматлар, солиқ, лицензия лаш, божхона, тадбиркорлик ва бошқа соҳалар бўйича Давлат хизматлари марказлари ёки Ўзбекистон Республикаси Ягона интерактив давлат хизматлари портали (ЯИДХП) орқали ёхуд хизматнинг хусусиятига қараб анъанавий усулда хизмат кўрсатиш тажрибаси шаклланди.

2021 йил 14 апрел ҳолатига давлат хизмати кўрсатиш Ягона портали орқали 210 та давлат хизматидан фойдаланиш имконияти яратилди. Биргина, 2020 йилда Ягона порталда жами 50 дан ортиқ хизматлар жорий этилди ва такомиллаштирилди. 2021 йилда Ягона порталда талабгорлиги юқори бўлган 60 та электрон давлат хизматларини жорий этиш ҳисобига Ягона порталдаги давлат хизматлари сонини 300 тага етказилди.

Электрон давлат хизматлари соҳасидаги ўзгариш ва янгиликларни мунтазам аҳолига етказиш мақсадида Ягона порталнинг ижтимоий тармоқлардаги саҳифалари фаолияти йўлга қўйилди. Шунингдек, Ягона портал орқали электрон давлат хизматларидан фойдаланиш жараёнида вужудга келган саволлар ҳамда таклифларга жавоб бериш, техник носозликларни бартараф этиш мақсадида қайта алоқа тизими, хусусан, 1242 қисқа телефон рақами, телеграм бот (@myGovUzSupportBot) фаолияти йўлга қўйилди. Давлат хизматлари марказлари учун махсус модулда 148 та почта бўлимлари учун “Ягона агент кабинети”да 17 та давлат хизматлари йўлга қўйилди³.

Мамлакатда давлат хизматлари кўрастиш 2021 йилга келиб миқдор ва сифат жиҳатлардан янада ривожланди. Айниқса, аҳоли ҳамда тадбиркорлик субъектларига қулай ва тезкор давлат хизматларини кўрсатишнинг замонавий инфраструктурасини барпо этишга муҳим аҳамият берилди, ишбилармонлик муҳитини тубдан яхшилаш, ортиқча бюрократик тўсиқларни бартараф этиш соҳасида анча ютуқлара эришилди. 2021 йилнинг ўзида Давлат хизматлари агентлиги томонидан яна 18 та давлат хизматлари тури жорий қилиниб, уларнинг сони 166 тага етди, Давлат хизматлари марказлари ва ФХДЁ органлари орқали аҳолига

³Электрон ҳукумат лойиҳаларини бошқариш маркази: Электрон хизматлар // <https://e-gov.uz/uz/activity/elektron-hizmatlar-7>

11 млн.дан ортиқ давлат хизматлари кўрсатилди, 40 млн.га яқин давлат хизмати кўрсатиш бўйича аҳолидан мурожаатлар қабул қилинди.

Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали аҳолига 300 дан ортиқ хизматлар интерактив шаклда кўрсатила бошланди. Давлат хизматларини кўрсатиш соҳасига оид 30 та қонун ҳужжатлари ишлаб чиқилди, 87 та давлат хизматлари қайта кўриб чиқилди, улар нисбатан соддалаштирилди. Натижада давлат хизматларини кўрсатиш учун талаб этиладиган ҳужжатлар рўйхати 186 тадан 89 тага камайтирилди, давлат идоралари томонидан фуқаролар ва тадбиркорлардан 34 та турли ҳужжатлар ва маълумотномалар талаб қилиш тажрибаси бекор қилинди.